

LIETUVOS KARIUOMENĖS ŠAULIŲ RENGIMO SISTEMOS ATITIKTIS MOKYMO ŠAUDYTI IŠ PISTOLETO TENDENCIJOMS

Laurynas Česūnas, Rosita Kanapeckaitė

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Anotacija. Publikacijos tikslas – atskleisti, koku būdu ir kokią metodiką taikant rengiami Lietuvos kariuomenės kariai šaudyti iš pistoleto. Karių mokymas šaudyti iš pistoleto, kasmetis šaudymo iš pistoleto įgūdžių testavimas nepakankamas, kad jie būtų tinkamai parengti greitai reaguoti ir efektyviai naudoti šį ginklą artimojo mūšio sąlygomis. Nustatyta, kad JAV ir Švedijos policijos pareigūnai 83 proc. atvejų pistoletus naudojo šaudydami iki 15 m, JAV pareigūnai 96 proc. atvejų – iki 15 jardų, t. y. iki 13,7 m, esančius taikinius. Švedijos policijos pareigūnai 42 proc. susidūrimų naudojo ginklą iki 3 m, JAV pareigūnai 50 proc. visų ginklo panaudojimo atvejų – iki 4,57 m atstumu. Lietuvos kariuomenės šaudymo iš individualaus ginklo testo (KŠIGT) ir šaudymo iš papildomo ginklo įvertinimo (ŠPGĮ) metu kariai šaudė 15–25 m nuotoliu. Taip pat atskleidžiama, kad „Šaudymo vadove“ įtvirtintas reikalavimas, kad kariai, pirmą kartą šaudantys iš pistoleto, turi išeiti visą mokymo naudotis ginklu programą, tačiau tokios programos nėra. Atlikta literatūros analizė leidžia manyti, kad Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema turi būti peržiūreta iš esmės, o atlikti pakeitimai grįsti moksliniais tyrimais ir pažangiais didaktiniais ir metodiniais principais.

Reikšminiai žodžiai: šaudymas, pėstininkai, šaulių ginklai, pistoletai, šaulių rengimo sistema, artimasis mūšis.

Įvadas

Pagrindinis kariuomenės uždavinys (angl. *mission*) – karo metu ginti valstybę. Lietuvos kariuomenė tam nuolat rengiasi ir prireikus vykdys šią funkciją. Kartu visiems žinoma, kad kariuomenės sprendžia iškeltas užduotis griaudamos ir atimdamos gyvybes (Watts, 1996).

Lietuvos kariuomenės personalo profesinis ugdymas būtinas kariuomenės uždaviniams įgyvendinti taikos ir ginkluotos gynybos metu. Gerai parengtas personalas – kariuomenės pergalės garantas. Karių mokymas šaudyti yra viena kertinių jų rengimo sričių. Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema (*Lietuvos kariuomenė*, 2020) turėtų užtikrinti, kad kariai bus tinkamai, pagal nustatytus standartus, parengti vykdyti skirtingas funkcijas ar (ir) užduotis taikos ar karo sąlygomis. Ginklo naudojimas taikos sąlygomis padidina šaulio atsakomybę ir pakelia kompetencijų,

reikalingų šaudant iš ginklo, kartelę. Šaudymas per treniruotes gana tiksliai reglamentuotas, bet taiklus šūvis, greitas iššovimas uždaroje, apgyvendintoje vietovėje, kur paleista kulka gali ir nepataikyti į taikinį, kelia nemažai ne tik techninių, bet ir moralinių – šauti ar nešauti? – klausimų.

Tyrimo problema – esama Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema, pagal kurią šaulys mokomas šaudyti iš pistoleto, nesudaro prielaidų įgyti pakankamai įgūdžių, leidžiančių greitai ir efektyviai ginklą panaudoti artimojo mūšio sąlygomis.

Tyrimo tikslas – atskleisti šaulių rengimo sistemos taisytinus aspektus atsižvelgiant į kitų šalių mokymo šaudyti iš pistoleto ir praktinio jų naudojimo patirtį.

Tyrimo objektas – Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemos atitiktis mokymo šaudyti iš pistoleto tendencijoms.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibūdinti Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemą atsižvelgiant į bendras mokymo šaudyti iš pistoleto tendencijas.
2. Palyginti Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemą su kitų šalių rengimo šaudyti iš pistoleto ir jų praktinio naudojimo aspektais.
3. Atskleisti šaulių rengimo sistemos – mokymo šaudyti iš pistoleto – problemas, rengiant juos laikyti ginklo valdymo testą (GVT), ir pateikti šios sistemos tobulinimo gaires.

Tyrimo metodai: mokslinės, metodinės literatūros, dokumentų analizė, statistinių duomenų lyginimas ir interpretavimas, sintezė.

Kariuomenės karinių pajėgų rengimą reglamentuoja *Lietuvos karinių pajėgų rengimo doktrina (D-LK-07)*. Leidinyje „Kolektyvinio rengimo vadovas (A-LK-07.02)“ reglamentuotas kolektyvinis rengimas kariniuose vienetuose, detalizuota, kaip jis turi būti planuojamas, organizuojamas ir vertinamas. Šaudybos mokymas apima ne tik individualųjį, bet ir karinio vieneto rengimą sutartinai veikti artimomis mūšiui sąlygomis. *Šaudymo planavimo ir organizavimo, kontrolės ir saugos taisyklės (pėstininkų ginklai) (A-LK-004)* skirtos kvalifikuotam personalui, kuris planuoja, organizuoja kovinio šaudymo pratybas ir jose dalyvauja, ir nekvalifikuotam personalui, organizuojančiam ir vykdančiam šaudymo pratybas, kuriose naudojami tik imitaciniai šaudmenys. Kovinis šaudymas yra rizikinga veikla, nes naudojami koviniai šaudmenys ir ginklai, todėl ir nedidelė jo planavimo, organizavimo ar šaudymo užduočių vykdymo klaida gali turėti fatališkų padarinių šaudymo pratybų dalyviams. Saugos reikalavimų išmanymas ir vykdymas yra neatsiejama šaudybos mokymo dalis.

Lietuvos kariuomenė ir JAV sausumos pajėgos (angl. *Army*) (*Headquarters*, 2019; *Šaudymo vadovas*, 2020) taiko skirtingas šaulių rengimo sistemas ir strategijas. JAV šaudymo iš pistoleto strategija, nepaisant karių skaičiaus ir su tuo susijusio rengimo kompleksiskumo skirtumų, demonstruoja pažangius didaktinius ir metodinius karių rengimo aspektus. Tai liudija psichologinio rengimo akcentavi-

mas, apibrėžtas žinių, įgūdžių laukas, standartizuotas karių vertinimas, virtualiosios realybės technologijų taikymas rengiant karius (*Headquarters*, 2019).

Akademinių straipsnių šaudymo iš pistoleto temomis ir su tuo susijusiais karių rengimo klausimais lietuvių kalba nėra arba nepavyko rasti. Viena kariuomenės užduočių taikos metu ar nepaprastosios padėties atveju – remti civilinę administraciją (*Lietuvos Respublikos Seimas*, 1998). Tad policijos ir kariuomenės pareigūnų, karių aplinka (vieta), kurioje dirbama (tarnaujama), yra ta pati ar panaši, todėl publikacijoje remtasi Lietuvos ir užsienio policijos pareigūnų sukaupta patirtimi ir statistiniais duomenimis, susijusiais su kovinio ginklo panaudojimo aplinkybėmis ir kitais pareigūnų rengimo metodiniais aspektais.

Šaudymo iš pistoleto, policijos pareigūnų rengimo temomis Lietuvoje daugiausia rašo vienas autorius – Viačeslavas Čigrinas (Viačeslav Čigrin), nagrinėjantis policijos statistinius duomenis ir būsimų policijos pareigūnų rengimo šaudyti iš pistoleto aspektus (Čigrin, 2012, 2014, 2016b, 2016a). Policijos pareigūnai naudoja ginklus uždaroje, ribotoje zonoje (patalpose, gatvėje ir t. t.), kurioje yra didelė rikošeto galimybė, taip pat reali tikimybė sužaloti pašalinius asmenis (Pataševs, 2002), be to, bet kokio kalibro ir kulkos derinys negarantuoja žaibiško oponento neutralizavimo, todėl yra tik vienas būdas tai padaryti – pažeisti jo centrinę nervų sistemą (galvos, stuburo smegenis) (Čigrin, 2017). Aveni (2003) straipsnyje teigia, kad Niujorko policijos departamentas policijos pareigūnų šaudymo įgūdžius tikrindavo jiems šaudant iš 22,8 m (25 jardų) nuotolio, nors daugelis nepataikydavo į taikinį, savo teiginius, kad būtina keisti mokymo programą, argumentavo nagrinėdamas šaudymo iš pistoleto atstumus ir jo efektyvumą (kiek procentų išautų kulku pataiko į taikinį) duomenis.

Baziniai įgūdžiai dažniausiai ugdomi naudojant standartines (visiems tas pačias) mokomąsias programas. Bihevioristinis ugdymo požiūris taikomas, kai reikia įvaldyti tam tikrus įgūdžius ir procedūras, kai geri veiksmai skatinami, o už netinkamus – baudžiama, kognityvinis – kai norima perteikti teorinę informaciją. Šie ugdymo požiūriai vienodai veikia policijos pareigūnus: jie būna apatiški, sunkiai įsitraukia į veiklą. Labai svarbus policijos pareigūnų ugdymo aspektas yra jų rengimas priimti tinkamus sprendimus neapibrėžtomis, neaiškiomis aplinkybėmis (Johnsen, Espevik, Saus, Sanden ir Olsen, 2016).

Skirtingi autoriai pateikia panašius duomenis ir pabrėžia, kad koviniai susišaudymai vyksta artimoje aplinkoje (nedideliu atstumu), todėl tam besirengiančiųjų galvose skamba šie pagrindiniai leitmotyvai: treniruokis, kaip kariausi, greitis ir taiklumas – sėkmės garantas. Pareigūnai turi greitai priimti sprendimus, mokymas turi vykti imituojant hipotetinius scenarijus (Aveni, 2003; Bratton, 2015; Johnsen et al., 2016; Petersson et al., 2017).

Išanalizavus negausias, tačiau reikšmingas publikacijas ir Lietuvos kariuomenės leidinius galima teigti, kad Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema nėra tirta. Atlikus Lietuvos ir užsienio šalių autorių publikacijų turinio analizę buvo nustatytos rengimo tendencijos ir išskirti tobulintini aspektai. Šis tyrimas remiasi

samprotavimu, kad karys tinkamai yra parengtas tada, kai jo įgūdžiai patvirtinami kasmetinio kovinio šaudymo testo, kuris privalomas visiems kariams, rezultatais. Jį išlaikius, rengimas gali būti tęsiamas arba ne.

Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemos dalis – mokymas šaudyti iš pistoleto

Lietuvos kariuomenėje šaulio rengimo sistemą reglamentuoja Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. kovo 18 d. įsakymu Nr. V-374 patvirtintas leidinys „Šaudymo vadovas (A-LK-07.1.01.1)“. Leidinyje išdėstyti šaudymo mokymo reikalavimai. „Jie turi būti įgyvendinti visuose kariniuose vienetuose, kad būtų užtikrintas kovinio šaudymo efektyvumas realiomis mūšio sąlygomis“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. iv). Karinis vienetas – tai „bet kokio dydžio kiekvienas patvirtintos struktūros kariuomenės vienetas, turintis bendrą užduotį. Karinis vienetas gali būti: padalinys, dalinys, junginys, darinys, komanda. Karinis vienetas gali būti nuolatinis ir laikinasis<...>“ (*Lietuvos Respublikos terminų bankas*). Šį leidinį rengia Mokymo ir doktrinų valdyba, tvirtina – Lietuvos kariuomenės vadas. „Šaudymo kursas A-LK-001 (pėstininkų ginklai)“ (nuo 2020 m. reglamentuoja „Šaudymo vadovas“ – *aut. pastaba*) yra pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis Lietuvos kariuomenės reguliariųjų, teritorinių ir rezervų vienetų šaudybą“ (*Lietuvos karinių pajėgų rengimo doktrina*, 2013, p. 3–39). Tai suponuoja taisyklę, kad kiekvienas Lietuvos kariuomenės karys ir karinis vienetas turi būti rengiamas šaudyti taikant „Šaudymo vadove“ aprašytus šaudymo reikalavimus.

Karių funkcijos mūšyje skiriasi priklausomai nuo jų specializacijos, vadinausi, ir jų rengimas turi skirtis. Ši teiginį pagrindžia ir „Šaudymo vadove“ išdėstytos bendrosios nuostatos, kad „šaudymo reikalavimai pėstininkams ir kitų padalinių kariams skiriasi“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1–1). Kariai skirstomi į pėstininkus ir kitų padalinių karius. Žodžio *pėstininkas* reikšmė – „pėsčiosios kariuomenės karys“ (*Dabartinės kalbos žodynas*), o „batalionas būna: pėstininkų (mechanizuotasis, motorizuotųjų pėstininkų, motorizuotųjų šaulių, šaulių, pėstininkų aeromobilusis), tankų, parašiotų desantinis <...>“ (*Lietuvos Respublikos terminų bankas*). Karių rengimas šaudyti priklauso nuo to, kokiai kategorijai jie priklauso. Kariai skirstomi į pėstininkus ir kitų padalinių karius. Tikslaus paaiškinimo „Šaudymo vadove“ nepateikta. Ar pėstininkas yra kiekvienas karys, kuris tarnauja pėstininkų batalione? O kariai, netarnaujantys pėstininkų batalione, ar priskiriami kitiems kariams? Taigi karių klasifikacijos klausimas išlieka aktualus ir galėtų būti kito tyrimo ir publikacijos objektas, nes tik tinkamai priskyrus karį tam tikrai kategorijai bus sudarytos sąlygos šaulių rengimo sistemos nuostatomis įgyvendinti, nes pėstininkams yra keliami daug didesni rengimo reikalavimai.

Pagrindiniai pėstininkų ir kitų padalinių karių rengimo skirtumai yra akivaizdūs: pėstininkai rengiami kovoti karinių vienetų sudėtyje, o kiti kariai turi gebėti taikliai šaudyti tik individualiai, pėstininkai – greitai reaguoti į pasirodžiusį priešą,

taip pat nukauti (ar sulaikyti) priešą iš įvairių šaudymo padėčių, judėdami ar iš už priedangos ir dar bet kokiomis sąlygomis, visi kiti kariai – taikliai šaudyti iki 400 m nuotoliu (išskyrus kulkosvaidininkus). Nors nėra atskirai apibrėžta, aišku, kuo skiriasi terminai „nukauti“, „sulaikyti“ ir „taikliai šaudyti“ (žr. 1 lentelę) (*Šaudymo vadovas*, 2020).

1 lentelė. Reikalavimai šauliams ir padaliniais / ugdomos kompetencijos (sudaryta autorių)

Rengimo reikalavimai / kompetencijos	Pės- tinin- kams	Kitų padalinių kariams	Šaltinis
Greitai reaguoti į pasirodžiusį priešą ir taikliai šaudyti	X		Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas
Taikliai šaudyti		X	Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 2 punktas
Tik individualiai		X	Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 2 punktas
Individualiai ir padalinio sudėtyje	X		Papildyta autorių, dedukciniu būdu analizuojant reikalavimus
Nukauti ar sulaikyti priešą per savo ginklo šaudymo nuotolį	X		Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas
Nukauti ar sulaikyti priešą artimajame mūšyje	X		Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas
Šaudyti iš įvairių šaudymo padėčių, judant iš už priedangos, bet kokiomis sąlygomis	X		Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas
Gebėti nukauti ar sulaikyti priešą gynyboje ir puolime iki 400 m šaudymo nuotoliu (išskyrus kulkosvaidininkus)	X		Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas
Pirmiausia gynyboje, iki 400 m šaudymo nuotoliu (išskyrus kulkosvaidininkus)		X	Šaudymo vadovas, 2020, p. 1-1, 1004, 1 punktas

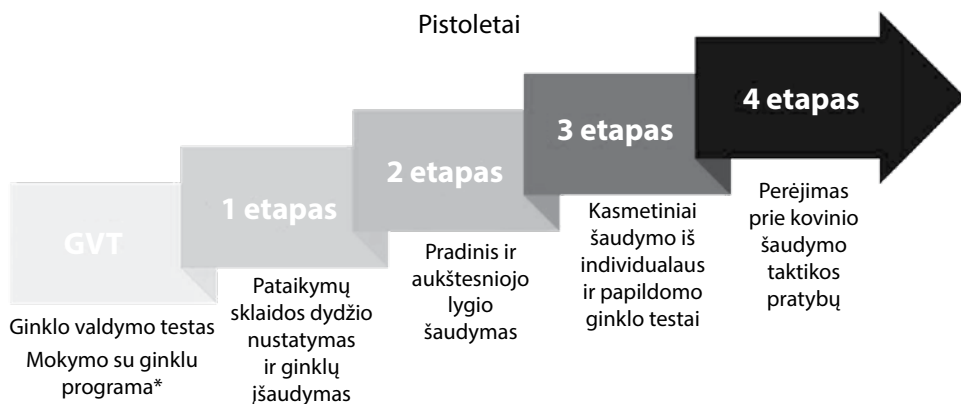
Atkreiptinas dėmesys, kad pėstininkai turi gebėti veikti puolimo ir gynybos veiksmų metu, o kiti kariai – pirmiausia gynyboje. Žodis *pirmiausia* suponuoja, kad gynyba yra prioritetas, bet vėliau kariai turi būti mokomi šaudyti ir pagal kitus taktinius scenarijus. Apibendrinant galima teigti, kad karių parengimas skirtingoms įvardytoms operacijoms – gynybai, puolimui – nėra tinkamas, nes karinis rengimas planuojamas remiantis kariniam vienetui išskeltu uždaviniu ir aukštesniojo vado (karinio vieneto) uždavinio esminių užduočių sąrašu (UEUS) (*Kolektyvinio rengimo vadovas*, 2019).

Šaulių rengimo sistema ir karių skirstymas į pėstininkus ir kitų padalinių karius nesudaro prielaidų tinkamai jų parengti naudoti pistoletą savigynai, nes kitų padalinių kariams nekeliamas reikalavimas mokėti greitai ir artimajame mūšyje naudoti ginklą. „Ginkluotas užpuolikas, turintis rankoje peilį, 10 m atstumu nekelia pavojaus pareigūnui, tačiau užtenka tik 2 sek., kad jis staigiais judesiai priartėtų ir pakeistų saugią situaciją į mirtiną“ (Petersson et al., 2017). Kiekvienas karys, kaip

ir civilis, turi prigimtinę teisę gintis (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*, 1992), o „kovinių ginklų, specialiųjų priemonių ir kitos karinės jėgos naudojimo taisyklės neriboja prigimtinės asmenų teisės naudoti kovinius ginklus, specialiąsias priemones ir kitą karinę jėgą, kai tai yra naudojama savigynos tikslais“ (*Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas*, 2008). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso V skyriaus „Baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės“ 28 straipsnis reglamentuoja asmenų teisę į būtinąją gintį. Jame aiškiai pasakyta, kad ji įgyvendinama tada, kai nėra peržengtos būtiniosios ginties ribos. „Būtiniosios ginties ribų peržengimas yra tuo atveju, kai tiesiogine tyčia nužudoma arba sunkiai sutrikdoma sveikata, jeigu gynyba aiškiai neatitiko kėsینimosi pobūdžio ir pavojingumo. Būtiniosios ginties ribų peržengimu nelaikoma dėl didelio sumišimo ar išgąščio, kurį sukėlė pavojingas kėsınimasis, arba ginantis nuo įsibrovimo į būstą padaryta veika“ (*Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas*, 2000). Apibendrinus išvardytas teises ir galimus apribojimus, darytina išvada, kad kariai gali (turi teisę) naudoti tarnybinį ginklą savigynai, tik jų veiksmai turi būti gynybiniai ir atitikti kėsınimosi pobūdį ir pavojingumą, kaip to reikalauja Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Lietuvos kariuomenė, suteikdama kariui teisę disponuoti šaunamuoju ginklu, turi jį tam ir parengti. Karys turi gebėti greitai reaguoti, nes kova vyks artimajame mūšyje. 1 lentelėje matyti, kad kitų padalinių kariai tokių kompetencijų neturėtų įgyti, o tai nesudaro galimybių jiems net savo teisės į savigyną įgyvendinti.

Įprastai Lietuvos kariuomenės daliniuose dienos tarnyba atliekama apginklavus karius pistoletais ir retais atvejais – tik ten, kur reikia (nedetalizuojama), – automatiniais šautuvais. Tam yra kelios priežastys: dienos tarnyba vyksta pastatuose (uždaroje erdvėje), o pistoletas yra patogesnis ginklas (trumpesnis vamzdis). Ar „Šaudymo vadovo“ leidinyje aprašyta šaulio rengimo sistema sudaro sąlygas tinkamai parengti pėstininkų ir kitų padalinių karius greitai ir artimajame mūšyje naudoti kovinį ginklą – pistoletą? Šaulio rengimo šaudyti iš pistoleto sistemą sudaro GVT ir 4 etapai (žr. 1 pav.): „1 etapas – pataikymų sklaidos dydžio nustatymas ir ginklų iššaudymas, 2 etapas – pradinis ir aukštesniojo lygio šaudymas, 3 etapas – kasmetiniai šaudymo iš individualaus ir papildomo ginklo testai, 4 etapas – perėjimas prie kovinio šaudymo taktikos pratybų“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 5-1).

LK ŠAULIŲ RENGIMO SISTEMA

1 pav. Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema (pistoletai) (sukurta autorių)

Siekiant tinkamai parengti pėstininkus ir kitų padalinių karius pagal tai, kaip juos skirsto „Šaudymo vadovas“, būtina dar atsižvelgti į priskirtus ginklus – individualus ar papildomas ginklas – ir į laiką – pirmi tarnybos metai ar paskesni. Nuo kiekvieno šio kriterijaus priklauso šaulio rengimo reikalavimai. Atitinkamai, atsižvelgiant į konkrečias kario pareigas, jam priskirtas ginklas (gali būti priskirti ir keli ginklai) laikomas individualiu kario ginklu, o kario profesionalumas vertinamas kasmetinių šaudymo iš individualaus ginklo testų (KŠIGT) metu. Ginklas, kuris nėra priskirtas kariui, bet yra jo padalinyje, yra papildomas, todėl ir karys turi būti įvertintas remiantis šaudymo iš papildomo ginklo rezultatais (ŠPGĮ) (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1-1). Toks ginklų suskirstymas leidžia įteisinti karių šaudymą iš nepriskirtų ginklų, kad mūšio (ginkluoto susirėmimo) metu jis prireikus galėtų naudoti bet kurį padalinyje esantį ginklą. Vertinant, ar „Šaudymo vadove“ nurodyta rengimo seka pavyksta parengti karius greitai ir artimajame mūšyje naudoti ginklą, buvo tiriamas jų rengimas iki kasmetinių šaudymo iš pistoleto testų. Atsakant į šį klausimą, turi būti detalizuota (apibrėžta) sąvokų „greitas ginklo naudojimas (šaudymas)“ ir „artimasis mūšis“ praktinė prasmė (standartas). Nagrinėjant pirmąją sąvoką, kurioje yra žodis „greitas“, atkreiptinas dėmesys, jog leidinyje parašyta, kad karys turi mokėti šaudyti staigiuoju būdu (sąvoka „staigusis šaudymas“) ir greitaišauda (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1-5). Sąvokų apibrėžimai ir standartai pateikti 2 lentelėje.

Karys, atlikdamas KŠIGT:

- turi pataikyti į taikinį Nr. 11 iš 15 m atstumo stovėdamas arba priklaupęs, taikliai iššauti per 3 sek. iš parengties pozicijos (pistoletą laikydamas prieš šūvį rankose); atlikti 2-ąją pratimo dalį tomis pačiomis sąlygomis, bet papildomai užsidėjęs dujokaukę ir tik iš stovimos padėties, iššauti taiklų šūvį per 5 sek.;
- kitų padalinių kariai neatlieka KŠIGT, jie vykdo sutrumpinto (be 2-osios dalies) testo (ŠPGĮ) užduotis;
- turi pataikyti į taikinį Nr. 11 iš 15 m stovėdamas ir užsidėjęs dujokaukę,

taiklų šūvį iššauti per 5 sek. iš parengties pozicijos (pistoletą laikydamas prieš šūvį rankose);

- 25 m atstumu šaulys iš padėčių „stovint“, vėliau – „priklaupus“ turi pataikyti į taikinį Nr. 11 4 kartus per 8 sek.;

- šaulys, pamatęs taikinį, turi per 10 sek. nubėgti 5 m, išsitraukti pistoletą, jį užtaisyti ir atsistoti į parengties padėtį „stovint“;

- šaulys turi gebėti iššauti per 4 sek. 4 šūvius ir pataikyti į taikinį, esantį už 20 m, priklaupęs, prieš tai ginklą išsitraukęs ir užtaisęs (šie veiksmai neįeina į 4 sek. limitą).

2 lentelė. Reikalavimai šauliams ir padaliniams / ugdomos kompetencijos (sudaryta autorių)

Sąvoka	Apibrėžimas	Standartas KŠIGT metu (Šaudymo vadovas, 2020, p. 18)
Staigusis šaudymas	Tai šaudymas, kai taikinio rodymo laikas yra ribotas. Karys turi iššauti vieną kartą į kiekvieną pasirodžiusį taikinį. Staigusis šaudymas pradedamas nuo 2 etapo. (Šaudymo vadovas, 2020, p. 1–5)	<p>Parengtis: šaulys stovi parengties pozicijoje (be dujokaukės). Atstumas: 15 m Pozicija: stovint, priklaupus Taikinys: taikinys Nr. 11 (1145 x 455 mm) Laikas: taikinio parodymo 3 sek.</p> <hr/> <p>Parengtis: šaulys stovi parengties pozicijoje (su dujokauke). Atstumas: 15 m Pozicija: stovint Taikinys: taikinys Nr. 11 (1145 x 455 mm) Laikas: taikinio parodymo 5 sek.</p> <hr/> <p>Parengtis: šaulys stovi parengties pozicijoje (be dujokaukės), pistoletas užtaisytas, keitiklis nustatytas į saugos padėtį (jei yra). Atstumas: 25 m Pozicija: stovint, priklaupus Taikinys: du taikiniai Nr. 11 (1145 x 455 mm) Laikas: taikinių parodymo laikas 8 sek. Standartas: „Pirmo parodymo metu į kairįjį taikinį iššaukama 4 kartus iš padėties „stovint“, po to užimama padėtis „priklaupus“ ir antro parodymo metu iššaukama 4 kartus į dešinįjį taikinį.“</p>
Greitašauda	Tai šaudymas, kai taikinio rodymo laikas yra ribotas. Karys turi iššauti į pasirodžiusį taikinį nurodytą kartų skaičių. Taikinys nukrenta pasibaigus rodymo laikui, pataikymai fiksuojami. (Šaudymo vadovas, 2020, p. 1–5)	<p>Parengtis: šaulys stovi parengties pozicijoje (be dujokaukės) 25 m atstumu nuo taikinio. Pistoletas neužtaisytas, dėtvė įstatyta, pistoletas užsegtame dėkle, keitiklis nustatytas į saugiklio padėtį (jei yra). Pastebėjęs taikinį šaulys juda į 20 m šaudymo poziciją, išsitraukia pistoletą, užtaiso jį ir atsistoja į parengties padėtį. Atstumas: 20 m Pozicija: priklaupus Taikinys: du taikiniai Nr. 11 (1145 x 455 mm) Laikas: taikinio parodymo 4 sek. du kartus Standartas: du taikiniai, galima šauti ne daugiau kaip 4 kartus į vieną taikinį jam pakilus. Iš viso 8 šūviai.</p>

Mokslinės dedukcijos būdu nustatyti šaulių įgūdžiai šaudant iš pistoleto, kurie leistų kariui būti efektyviam ir greitai reaguoti į grėsmę, apsiginti ir apginti kitus ar turtą uždarose patalpose (vietovėse), naudoti ginklą vykdant kitas užduotis: greitai jį išsitraukti ir užtaisyti, šaudyti greitašauda (iššauti daugiau nei vieną šūvį) į taikinį iš įvairių šaudymo padėčių, greitai pakeisti dėtuves, prirėkus pašalinti strigimą, šaudyti judant, keičiant ar pasirenkant taikinius, taip pat iš įvairių pozicijų ir išnaudojant priedangas, į judančius taikinius. Palyginus rekomenduotinas kompetencijas su KŠIGT ir ŠPGĮ sudedamosiomis dalimis galima apibendrinti, kad kariai nėra mokomi ir testuojami:

- per nustatytą laiką išsitraukti pistoletą, užtaisyti jį ir iššauti (3 dalyje atskirai 5 m nubėgti ir išsitraukti ginklą, jam užtaisyti skiriama 10 sek., ir tada reikia laukti pasirodančių taikinių);

- greitai keisti dėtuves (pratimo taisyklės nereikalauja susidėti dėtuvių į dėtuvių dėklus ir pratimo metu nereikia greitai jų keisti);

- ginklui užsikirtus, šalinti priežastį (pratimo taisyklėse rašoma: „ginklui užsikirtus papildomai laiko neskiriama“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 5–17), tačiau ginklo užsikirtimo atvejai šaudant mokomaisiais šoviniais neimtinuojami);

- šaudyti iki 15 m atstumu;

- šaudyti, kai dėkle yra užtaisytas ginklas.

Karys, išlaikęs KŠIGT arba ŠPGĮ, gali ir toliau tobulinti savo šaudymo iš pistoleto įgūdžius, jei karinio vieneto vadas planuoja rengti kovinio šaudymo iš pistoleto pratybas „pastate – šaudykloje“, perėjus prie kovinio šaudymo taktikos pratybų (4 šaudymo etapas) ir atliekant artimojo mūšio pratimus (AMP). Dažniausiai šie pratimai būna įtraukti į pėstininkų, bet neįtraukti į kitų padalinių karių rengimo programą, nors teoriškai tiek pėstininkų, tiek kitų padalinių karių rengimas gali būti vienodas, nes tai nustato dalinio vadas.

Atsižvelgiant į atskleistus aspektus, yra prielaidų teigti, kad Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema yra nenuosekliai sudarytos mokymo programos pavyzdys, kur pėstininkams ir kitų padalinių kariams nustatyti šaudymo reikalavimai yra taisytini su sąlyga, kad karių rengimo prioritetas turėtų būti jų gebėjimas naudoti ginklą nedideliu nuotoliu (iki 15 m).

Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemos dalies – mokymo šaudyti iš pistoleto – lyginimas su kitų šalių šaudymo iš pistoleto mokymo ir praktinio naudojimo patirtimi

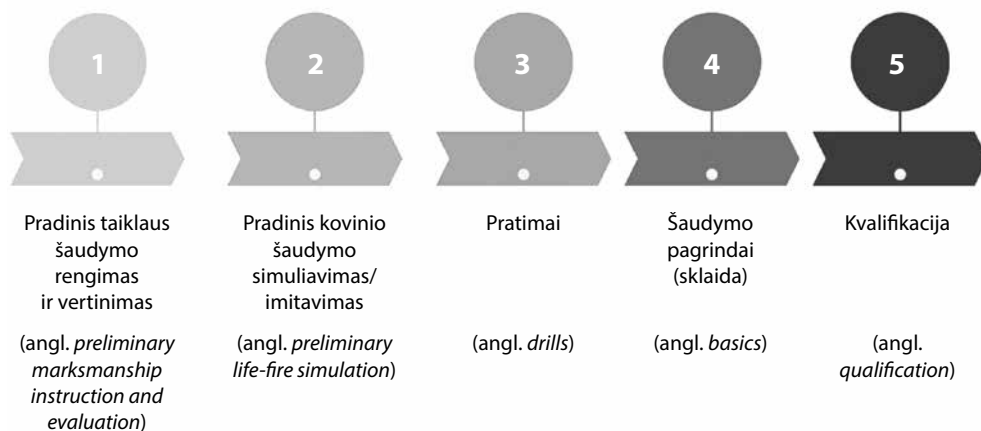
Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema – tai mokymo programa, turinti savo tikslus, metodus ir priemones jiems pasiekti. Kiekvienos mokymo programos turinys labai priklauso nuo jos tikslo. Siekiant atskleisti karių įgyjamas kompetencijas, lyginamos Lietuvos ir JAV kariuomenių sausumos pajėgų (angl. *Army*) šaulių rengimo sistemos ir strategijos, aptariami jų panašumai ir skirtumai. Atliekant dedukcinę kokybinę turinio analizę, pasirinkti kriterijai, kurie vėliau buvo

analizuojami taikant manifestinę analizę (Žydzūnaitė ir Sabaliauskas, 2017). Gauti rezultatai gretinami su Lietuvos ir užsienio autorių publikacijose įvardytomis pistoletų praktinio naudojimo tendencijomis.

JAV kariuomenės sausumos pajėgos, pakeitusios rengimo naudoti individualius ginklus ir kvalifikacijos kėlimo strategiją, mokymą organizuoja pagal šaudymo iš pistoleto strategijos (kuri yra minėtos strategijos dalis – *aut. pastaba*) šešis etapus (žr. 2 pav.): 1 – pradinis taiklaus šaudymo rengimas ir vertinimas (angl. *preliminary marksmanship instruction and evaluation*), 2 – pradinis kovinio šaudymo imitavimas (angl. *preliminary life-fire simulation*), 3 – pratimai (angl. *drills*), 4 – šaudymo pagrindai (sklaida) (angl. *basics*), 5 – praktika (angl. *practice*), 6 – kvalifikacija (angl. *qualification*) (*Headquarters*, 2019, p. D-1). Paskutiniame etape kariai yra testuojami ir jiems suteikiama kvalifikacija, kaip ir pagal Lietuvos kariuomenės šaulio rengimo sistemos dalies – mokymo šaudyti iš pistoleto – reikalavimus, t. y. laikomi KŠIGT ar ŠPGĮ. Sistema ir strategija lyginamos atitinkamai iki 3 ir 6 etapų įskaitytinai, nes būtent šiuose etapuose Lietuvos ir JAV kariai įgyja reikalaujamą kvalifikaciją, kad galėtų tinkamai naudoti pistoletą.

ŠAUDYMO IŠ PISTOLETO RENGIMO STRATEGIJA

(pistol training strategy)

2 pav. JAV sausumos pajėgų šaudymo iš pistoleto rengimo strategija (sudaryta autorių)

Analizuojant minėtą sistemą ir strategiją matyti reikšmingas GVT ir JAV strategijos skirtumas parengiamajame mokymo šaudyti etape „Pradinis taiklaus šaudymo rengimas ir vertinimas“. JAV karių rengimas organizuojamas nuosekliai, turint individualiųjų užduočių standartus ir kartu aiškią tvarką, kada karys turi išlaikyti teorijos ir įgūdžių testus. Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemos svarbiausias yra 1 etapas – GVT laikymas, nes pabrėžiama, kad karys, laikantis pirmą kartą GVT, turi išeiti mokymo programą. Vykdamas praktinį karių rengimą dažniausiai pasitaikanti klaida – kad reikalaujama ne to, ko buvo mokoma. Lyginant sistemą

ir strategiją, atsiskleidžia ir daugiau skirtumų: kariui išlaikius GVT ir pirmą kartą šaudant, būtina pasiekti 180 mm sklaidą 10 m atstumu, karys mokosi šaudydamas, jokių treniruočių, kaip užimti atitinkamas pozicijas, kaip taikytis, keisti dėtuves ir tobulinti kitus įgūdžius, reglamentuota nėra.

JAV šaudymo iš pistoleto rengimo strategijoje pastebimas reikšmingas pokytis, susijęs su karių mokymo metodika, nes vykdomas privalomas individualusis rengimas, karys turi atitikti visus standartus demonstruodamas įgūdžius, o jo teorijos testo rezultatas turi būti 80 proc. ir daugiau. Reikalavimai turi būti įvykdyti ne anksčiau kaip prieš 6 savaitės iki kovinio šaudymo.

Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistema neišnaudoja papildomų treniravimo priemonių kariams rengti, bet tik atkreipia dėmesį į kovinį šaudymą. „Šaudymo vadove“ numatyta galimybė naudoti lazerinį šaulių treniruoklį (LŠT), tačiau pabrėžiama, kad jis skirtas blogiau šaudantiems kariams (kriterijus „blogiau“ nėra apibūdintas) treniruoti. „Šaudymo vadovai skatinami optimaliai išnaudoti šią įrangą visur, kur ji yra instaliuota“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1–5). JAV kariai mokomi šaudyti iš pistoleto naudojant mokomuosius šovinius, naktinio matymo įrangą, virtualiosios realybės imitatorius (*Headquarters*, 2019), o kur jų nėra – lazerinius šaulių treniruoklius, kaip ir Lietuvoje. Pačių mokymo priemonių naudojimas nesudaro prielaidų, kad kariai bus tikrai kokybiškai parengti, jei jos nėra parenkamos tinkamai, bet JAV strategijoje dėl naudojamų priemonių tikslingumo nekyla jokių abejonių. Galima paminėti pavyzdį, kai mokomieji šoviniai naudojami siekiant pratinti karius šalinti ginklo užsikirtimus, o imitavimo sistemas – treniruojant karių įgūdžius prieš kovinį šaudymą, nes tai neabejotinai tik gerina rengimo kokybę.

Sudarant šaudymo programą labai svarbus yra tikslas (užduotis, sąlygos, standartai). Ir tik išmanant šiuos standartus galima pasakyti, ar programa atitinka keliamus reikalavimus. Pasikeitus operatyvinei aplinkai, oponentų taktikai, būtina keisti mokymo tikslą ir rengimo programą. Siekiant atskleisti šaulių rengimo sistemos aspektus buvo remtasi publikacijomis, kuriose nagrinėjami policijos pareigūnų kovinio ginklo panaudojimo atvejai (Petersson et al., 2017). Šie tyrėjai, atlikę 112 Švedijos policijos pareigūnų apklausą, teigia, kad Švedijos policija 42 proc. atvejų pistoletus naudojo iki 3 m, 23 proc. – iki 7 m, 18 proc. – nuo 7 iki 15 m, 17 proc. – daugiau kaip 15 m atstumu. JAV policijos pareigūnai, atlikdami savo pareigas, naudojo pistoletą iki 13,71 m (15 jardų) atstumu, skirtingų tyrimų duomenimis, 94–96 proc. atvejų (Avis, 2018; Bratton, 2015).

Šaulių rengimo sistemos kovinio šaudymo pratimai iš pistoleto iki 3 etapo imtinai, ruošiant laikyti KŠIGT ar ŠPGĮ ir jų metu, atliekami šaudant 10–25 m atstumu į stacionarius taikinius. Atlikdami tam tikrus pratimus, šauliai turi per nustatytą laiką nukauti du vienu metu pasirodžiusius taikinius. O JAV kariai per treniruotes ir kvalifikacijos testą šaudo skirtingu atstumu, pvz., iki 7, 10, 12,5, 16,5, 23, 27 ir 31 m (*Headquarters*, 2019, p. D-1). Taikiniai taip pat yra stacionarūs, nes nejuda, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos kariai šaudo 10, 15, 20, 25 m atstumu, o JAV kariai treniruojami šaudyti nevienodais intervalais iš didesnio ar mažesnio

atstumo ir, kai šaudoma į du vienu metu pakilusius taikinius, būna išsidėstę skirtingu atstumu, kas, tikėtina, leidžia jiems geriau pasiręngti įvairiems ateities ginklo panaudojimo scenarijams.

Lietuvos karių rengimas šaudyti iš pistoleto vyksta dienos metu. Kariai, kurie laiko KŠIGT, atlieka šaudymo užduotis ir imituojamomis ChBRB sąlygomis – šaudodami dėvėdami dujokaukes. JAV kariai taip pat treniruojami šaudyti užsimovę dujokaukes, tačiau jie dar papildomai šaudo ir riboto matomumo sąlygomis – tamsoje naudodami naktinio matymo prietaisus, kas leidžia JAV karius parengti efektyviai naudoti ginklą ne tik dieną, bet ir naktį. Policijos pareigūnai, kariai, be abejo, gali naudoti ginklą tiek tamsiu, tiek šviesiu paros metu. 2015 m. Lietuvos policijos pareigūnai 35 proc. visų atvejų buvo priversti naudoti ginklą riboto matomumo sąlygomis, Švedijos pareigūnai – net 60 proc. tokių atvejų, policijos pareigūnai 6 proc. atvejų naudojami žibintuvėliais (Petersson et al., 2017). JAV policijos pareigūnų ginklų panaudojimo statistika rodo, kad daugiau nei pusė atvejų tai buvo padaryta riboto matomumo sąlygomis. Kaip teigia Aveni (2003), Niujorko policijos departamente ginklo panaudojimo atvejai riboto matomumo sąlygomis sudarė 77 proc., Majamio policijos departamente – 62 proc., Baltimorės policijos departamente – 59 proc. Atsižvelgiant į JAV karių rengimo patirtį ir policijos surinktus pistoleto naudojimo riboto matomumo sąlygomis duomenis, galima daryti išvadą, kad Lietuvos kariai nėra rengiami šaudyti iš pistoleto riboto matomumo sąlygomis.

Pirmoje publikacijos dalyje autoriai apibendrina, kad kariai nėra rengiami šaudyti greitai ir artimojo mūšio sąlygomis ir tik kariai, kuriems sudarytos galimybės dalyvauti 4-ajame šaulio rengimo sistemos etape „Perėjimas prie kovinio šaudymo pratybių“, yra rengiami artimajam mūšiui, atliekant artimojo mūšio pratimus. Dedukcijos būdu buvo pateiktos būtinosios kompetencijos, kad rengiami kariai išnaudotų pistoleto teikiamas galimybes artimojo mūšio metu, tačiau policijos pareigūnų patirtis atskleidė papildomų aspektų. Kaip teigia Bratton (2015), policijos pareigūnai 63 proc. ginklo panaudojimo atvejų šaudė pistoletą laikydami abiem rankomis (pagrindinis pistoleto laikymo būdas, stabiliausias – *aut. pastaba*), 56 proc. atvejų – iš pozicijos „stovint“, 33 proc. pareigūnų šaudė judėdami ir net 11 proc. – sėdėdami, nė vienam pareigūnui nereikėjo keisti dėtvės, nes daugiausiai vieno šaudymo metu buvo iššauta 12 šūvių. Tyrėjai (Petersson et al., 2017) pateikia pistoleto naudojimo greičio duomenis. Autorių teigimu, 39 proc. visų ginklo panaudojimo atvejų pirmam šūviui iššauti turėjo iki 3 sek., 27 proc. policijos pareigūnų panaudojo pistoletą per 3–10 sek. JAV kariai rengiami šaudyti nuo 7 iki 31 m atstumu, vienam taikiniui sunaikinti skiriamos 3 sek., dviem taikiniams – 5 sek., taip pat treniruojamas ir karių gebėjimas šaudyti taikant taktinio naikinimo prioritetą (angl. *tactical priority*) (artimesnis taikinytis naikinamas pirmas – *aut. pastaba*). Apibendrinant šią Lietuvos kariuomenės šaulių rengimo sistemos dalį (šaudymo pratimus), JAV karių rengimo ypatumus ir policijos pareigūnų praktinę patirtį, galima teigti, kad šaulio rengimo sistema neatitinka ne tik sąjungininkų rengimo metodikos, bet ir policijos pareigūnų pistoleto naudojimo praktinių aspektų.

Darytina pagrindinė išvada, kad, kaip ir teigiama „Šaudymo vadove“, pėstininkai turi būti rengiami „greitai reaguoti į priešą pasirodymą ir taikliai šaudyti<...>“, „nukauti ar sulaikyti priešą artimajame mūšyje“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1–1), kas, straipsnio autorių nuomone, yra būtinos kiekvienam kariui (ne tik pėstininkui) kompetencijos, juos mokant tinkamai naudoti kovinį ginklą, pirmiausia – savigynos tikslais, vykdant tarnybines užduotis ar kaunantis mūšyje. Šaulio rengimo šaudyti iš pistoleto sistema turėtų būti peržiūrėta ir pakeista taip, kad kiekvienas karys būtų išmokytas naudoti šį ginklą greitai, taip pat ir artimojoje kovoje. Prioritetą teikiant šaulio rengimui, būtina karius parengti naudoti ginklą iki 15 m atstumu, nepamirštant riboto matomumo sąlygų, kai naudojamas žibintuvėlis ir (ar) naktinio matymo prietaisai, šaudymo imituojamomis ChBRB sąlygomis, šaudymo į taikinius 25–30 m atstumu, šaudymo judant į stacionarius ir judančius taikinius iš įvairių pozicijų.

Šaulių rengimas prieš kovinį šaudymą iš pistoleto ir šaulių rengimo sistemos tobulinimo gairės

Kariuomenėje paplitusi praktika, kad kario rengimas šaudyti iš pistoleto pradamas nuo supažindinimo su ginklo valdymo testu (toliau – GVT). Paprastai atspausdinami GVT lapai, kariui parodomas manipuliacijos su ginklu, jis porą kartų pakartoja kiekvieną iš parodytų elementų (veiksmų su ginklu), perskaito GVT. Mokymas jau įvyko, belieka, nepadarius su saugumu susijusių klaidų ir laikantis GVT standarto reikalavimų, išlaikyti GVT. „Šaudymo vadove“ pateikti kitokie karių mokymo reikalavimai, nes GVT turi būti laikomas mokymų metu, „iš karto po to, kai buvo išdėstytos visos ginklų valdymo paskaitos“. „Kariai, pirmą kartą laikantys GVT, turi būti išėję visą mokymo su ginklu programą (pagal kovinio rengimo nuostatas turi būti organizuotas mokymas (pradinis rengimas, įgūdžių formavimas, įgūdžių įtvirtinimas).“ Be to, yra reikalavimas, kad kariai turi išlaikyti GVT kartą per metus prieš pirmąjį šaudymą. Kariui, pažeidusiam saugaus elgesio su ginklu reikalavimus, GVT rezultatai anuliuojami (nebegalioja), ir karys turi būti mokomas iš naujo, o vėliau testuojamas (*Šaudymo vadovas*, 2020). „Kariai turi būti išėję visą mokymo su ginklu programą<...>“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1–2). Kas sudaro šią programą? Ir kodėl praktika kariniuose vienetuose neatitinka „Šaudymo vadove“ išdėstytų reikalavimų? Ieškodami „Lietuvos karinių pajėgų rengimo doktrinoje (D-LK-07)“ programos sąvokos apibūdinimo, perskaitysime: „paprastai kursui parengiama viena mokymo (užsiėmimų) programa, bet gali būti išimčių“, „karinės mokymo ir / ar rengimo įstaigos (institucijos) tam tikro kurso mokymo programa yra dokumentas<...>“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 4–9).

Atsižvelgiant į tai, kad karinių vienetų ginklai yra skirtingi, pirmą kartą rengimas naudoti ginklą pagal „programą“ turėtų vykti tame pačiame kariniame vienete, nes neįmanoma tam numatyti ir parengti visų ginklų bazinio karinio mokymo metu. Daliniuose ir padaliniuose karinis rengimas vykdomas vadovaujantis užduočių stan-

dartais, kario, šaulio mokymas naudoti ginklus yra individualiojo rengimo objektas, todėl pats rengimas turėtų būti įgyvendinamas remiantis individualių užduočių atlikimo standartais (IUAS). „Individualiajam rengimui skirtuose leidiniuose yra išvardytos užduotys, jų atlikimo sąlygos ir standartai (užduoties dalys ir vykdymo priemonės, t. y. vykdymo eiliškumas ir atlikimo vertinimas)“ (*Lietuvos kariuomenės pajėgų rengimo doktrina*, 2013, p. 2P-1). Atsakant į anksčiau iškeltus klausimus galima daryti išvadą, jog „Šaudymo vadove“ pateiktas nurodymas, kad kariai, pirmą kartą rengiami naudoti ginklą, turi būti išėję rengimo programą, praktiškai mokant šaudyti iš pistoleto, neįgyvendinamas, nes nėra tam numatyto mokymo IUAS.

Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų naudojimosi ginklais rengimo spragas galimai bandyta pašalinti išleidžiant 2017 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. V-48 „Dėl Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų vado 2014 m. gegužės 23 d. įsakymo Nr. V-293 „Dėl Sausumos pajėgų kovinio rengimo standartinių veiklos procedūrų tvirtinimo“ papildymo“, kuriame reglamentuota karių rengimo eiga pateikiant loginio nuoseklumo schemą (minimalūs reikalavimai) ir mokymo naudoti ginklus turinys pagal privalomų užsiėmimų su ginklais sąrašą. Loginio nuoseklumo schemoje įtvirtintas reikalavimas, kad, priskyrus ginklą naujam kariui, būtina jam organizuoti paskaitas ir pratybas pagal ginklo tipą. Išėję mokymo programą kariai turi išlaikyti GVT, prieš tai išlaikę ir teorijos žinių testą. Tokia pat vertinimo tvarka yra taikoma ir JAV sausumos pajėgose: „padaliniai parengs testą raštu, įvertinantį funkcinį ginklo, amunicijos ir kritinių įgūdžių aspektus, išdėstytus leidinyje TC 3-23.35. Vėliau kariai turi sėkmingai atlikti nurodytas užduotis<...>“ (*Headquarters*, 2019, p. D-3).

Taigi kario rengimas šaudyti iš kovinio ginklo vykdomas tikrinant jo kognityvinius ir psichomotorinius gebėjimus. Vėliau, remiantis Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų vado nustatyta tvarka, karys (5-ajame loginio nuoseklumo schemos etape) mokomas taikyti taiklaus šaudymo principus, jei yra galimybė, ir rengiamas lazeriniame treniruoklyje, supažindinamas su bataliono vado įsakymu dėl saugaus elgesio taisyklių laikymosi (pasirašytinai) ir tik tada gali dalyvauti taktinėse pratybose, naudodamas imitacinius šovinius ir pirotechniką, taip pat kovinio šaudymo ir granatų metimo pratybose. Paskutinis kario rengimo šaudyti iš kovinio ginklo etapas yra kovinio šaudymo taktikos pratybos (įsakymas „Dėl Sausumos pajėgų kovinio rengimo standartinių veiklos procedūrų tvirtinimo“, 2017). Sausumos pajėgų vado patvirtintas algoritmas kartu su privalomų užsiėmimų su ginklais sąrašu, į kurį įtraukti „techniniai taktiniai duomenys, apibūdinimas, ginklo saugumo patikrinimas, ginklo išardymas, valymas ir surinkimas, dėtuvės užpildymas, ginklo užtaisymas, ištaisymas, taikiklio nustatymas, ginklo darymas saugiu, ginklo perdavimas, užsiėmimų 1, 2, 3 praktika, nedelstini veiksmai ginklui užstrigus, kiti strigimai ir jų šalinimas, šaudymo padėtys, šaudymas atsižvelgiant į vėjo stiprumą ir kryptį“ (įsakymas „Dėl Sausumos pajėgų kovinio rengimo standartinių veiklos procedūrų tvirtinimo“, 2017, p. 4) sudaro tvirtą karių metodinio rengimo valdyti ginklą, kai tik to reikės, pagrindą ir yra geras iniciatyvos pavyzdys, kuriuo reikėtų sekti.

Pagal Lietuvos kariuomenės šaulio rengimo sistemą karys yra neefektyviai

renngiamas šaudyti iš pistoleto. Visų pirma todėl, kad nėra reglamentuota, ko ir kokia apimtimi jis turi būti mokomas prieš laikant GVT, o vėliau kario mokymas vyksta jau šaudant. Pats GVT yra labiau orientuotas į saugumo reikalavimų tikrinimą, kad karys gebėtų šaudydamas saugiai atlikti manipuliacijas su ginklu. JAV sausumos pajėgų kariai prieš laikydami teorijos ir praktikos ginklo valdymo testus turi būti išėję šias temas: amunicijos identifikavimas, ginklo saugumo taisyklės, ginklo saugumo statusai, pistoleto veikimo principas, šaudymo komandos, dėtuvų keitimas (greitas, taktinis), taiklaus šaudymo principai ir parengimas testavimui, pistoleto priežiūra, ginklo veikimo patikrinimas (*Headquarters*, 2019, p. D-5). Pirmaisiais tarnybos metais Lietuvos karys, kuriam priskirtas ginklas, turi šaudyti pagal visų etapų – nuo 1 iki 4 – reikalavimus, bet antraisiais metais jam privalomas tik KŠIGT. JAV sausumos pajėgų karių mokymo šaudyti iš pistoleto strategijoje numatytas net atskiras parengiamasis etapas: 2 – pradinis kovinio šaudymo imitavimas (angl. *preliminary life-fire simulation*), kurio metu naudojamos pažangiausios imitavimo technologijos, o Lietuvoje net labai paprastos ir prieinamos „sausos“ treniruotės (be šaudymo, įprastai be amunicijos arba naudojant mokomuosius šovinius) nėra aprašytos ir jų nereikalaujama.

Dviejų mokymo programų sugretinamas leido pamatyti šaulių rengimo galimybes. Visų pirma GVT laikyti besirengiantys kariai turi ne tik išmanyti ginklą, mokėti saugiai su juo elgtis, bet ir naudoti jį praktiškai mūšio sąlygomis greitai reaguodami į taikinį ir taikliai iššaudami, taip pat įgyti kitų būtinų įgūdžių. Jų rengimas prasideda standartiškai, t. y. nuo supažindinimo su mokymo tikslu ir siekiniais, o tada jau kryptingai reikia dirbti su turiniu ir siekti jį efektyviai įgyvendinti. Be techninių dalykų – greitų veiksmų su ginklu, – gyvybiškai svarbus yra psichologinis ginklo valdymo aspektas ir streso veiksnys, pradedant rengimą. Taip pat ir karių rengimas daryti fizinį poveikį priešininkui – jį sustabdyti, sužeisti, jam atimti gyvybę (jį nužudyti) – neturėtų būti paliktas nuošalyje. Siekiant kompleksinio šaulių rengimo, galima būtų įtraukti streso valdymo, psichologinio atsparumo ugdymo ir šaudymo įgūdžių neįprastomis aplinkybėmis treniravimo pratimų. Kaip teigia Bratton (2015), rengiant policijos pareigūnus akcentuojama, kad šaunamasis ginklas naudojamas siekiant sustabdyti (angl. *shoot to stop*): pareigūnas turi nuspręsti, kokia fizinė jėga yra pagrįsta ir būtina, nes dažnai užtenka tik vieno šūvio tikslui pasiekti. Policijos pareigūnams pasakyta, kad jie nešaudo, kad nužudytų, o yra mokomi sustabdyti priešininką. Dėl to, kad stresas, patiriamas ginklo panaudojimo situacijose, gali pakenkti įgūdžiams, ir dėl tam tikro pistoleto netikslumo policijos pareigūnai mokomi šaudyti į priešininko kūno centrą, paprastai į liemenį. Petersson et al. (2017) atskleidžia, kad labai svarbus yra pareigūnų pasirengimas, nes nuo to priklauso, ar jie tinkamai atliks savo funkcijas:

- didelės grėsmės incidento metu pareigūnas gali nespėti panaudoti ginklo, nes suabejos savo veiksmų teisėtumu; tai atsitinka dėl nepakankamo policijos pareigūnų teisinio išsilavinimo arba neaiškios teisinės bazės;
- detali instrukcija (schema, algoritmas), kurioje aiškinama, kaip turi elgtis

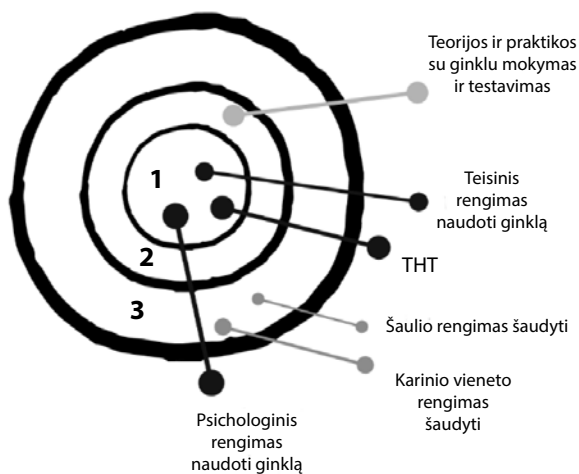
policijos pareigūnas užpuolimo atveju, turėtų pagelbėti jam priimti tinkamą sprendimą;

- policijos pareigūnai turi būti treniruojami veikti pavojingose situacijose, kai yra didelė grėsmė.

Šaulių rengimo metu stengiamasi pateikti realesnius hipotetinius pareigūnų užpuolimo scenarijus. Pareigūnai turi mokytis atremti įvairius priešininkus (puolančius su įvairiais ginklais) ir įvairiu atstumu, šaudyti į judančius arba stacionarius taikinius, nesitaikant per kryptuką ir taikiklį, viena ranka ir judėdami.

JAV ir Lietuvos kariuomenės šaudymo iš pistoleto rengimo metu nekreipiam dėmesio į psichologinį karių pasirengimą šaudyti. Petersson teigia, kad susišaudymo metu policijos pareigūnus veikė stresas, kuris neleido jiems išnaudoti visų savo įgūdžių, nes stresinėse situacijose tai priklauso nuo to, kaip įgūdžiai buvo formuojami ir tobulinami (Masters, 1992; Maxwell, Masters, Kerr ir Weedon, 2001).

Kompleksinis požiūris leistų sustiprinti šaulių parengtį, neskirstant jų į pėstininkus ir kitus karius, bet rengti juos atsižvelgiant į būsimų operacijų sudėtingumą, asmeninių savybių ir turimų streso valdymo įgūdžių skirtumus. Pateikta principinė šaulio rengimo sistemos schema, kuri dėl savo turinio ir dėl to, kad apima individualųjį ir kolektyvinį rengimą, turėtų būti vadinama „Šaulio ir karinio vieneto rengimo sistema“ (3 pav.).

3 pav. Šaulio ir karinio vieneto rengimo sistema

Pavadinimas „Šaulio rengimo sistema“ turėtų būti keičiamas, nes karys rengiamas ne tik kaip šaulys (individualusis rengimas), bet ir kaip karinio vieneto sudedamoji dalis (vykdomas kolektyvinis rengimas). Kariai, kaip ir policijos pareigūnai, turi gauti teisinį parengimą naudoti ginklą įvairiose situacijose, bet ypač svarbu gerai parengti karį savigynai. Kaip teigia Johnsenas ir kiti (2016), įvairiais scenarijais pagrįstas mokymas turi tenkinti pareigūnų poreikius, kitaip sakant, turi

būti individualizuotas, po teroristinio išpuolio detalios analizės, vertinant pareigūnų veiksmus ir teikiant rekomendacijas dėl mokymo programų tobulinimo, todėl pasiūlyta praplėsti lyderystės, psichologinį rengimą, taip pat mokyti veikti neapibrėžtomis sąlygomis (streso valdymas, sprendimų priėmimas stresinėse, nežinomose situacijose). Todėl būtina kariams suteikti ne tik tarptautinės humanitarinės teisės (THT) žinių, kas dabar atliekama nuotoliniu būdu, bet ir, išnaudojant nuotolinio mokymo teikiamus privalumus, praplėsti mokymą teisės ir psichologinio rengimo temomis ir siekiniais. Karys, atitikęs šiuos reikalavimus, būtų mokomas valdyti ginklą pagal sudarytą mokymo programą (remiantis individualiosiomis užduotimis) ir dalyvauti „teorijos ir praktikos su ginklu mokyme ir testavime“. Šis mokymas neturi apsiriboti GVT, testavimas turi būti kompleksinis, taip pat rekomenduojama į jį įtraukti rengimo pradžioje įgytas kompetencijas. Šiame etape patartina naudoti ne tik lazerinį šaulių treniruoklį, bet ir kitas mokymo priemones, pvz., „Glock“ SIRT (lazerinį „Glock“ ginklą), ir atitinkamai laiko skirti „sausam“ (šaudymas be kovinių šovinių, tik šūvių imitavimas) šaulio rengimui. JAV kariuomenė jau naudoja virtualiosios realybės (VR) sistemas karių mokymui šaudyti ir priimti sprendimus, veikti taktinėse situacijose (*Headquarters*, 2019). Paskutiniame etape reikia rengti karius kaip šaulius ir tik vėliau karinius vienetus mokyti vykdyti kolektyvinio rengimo užduotis, į kurias įtrauktas ir kovinis šaudymas. Pabrėžtina, kad šaulio (ne tik karinio vieneto) rengimą būtina vykdyti sudarant hipotetinius scenarijus taip, kad būtų testuojamos šaulių kompetencijos ir įgūdžiai ne tik judėti, užimti įvairias šaudymo pozicijas, keisti dėtuves, taikliai šaudyti ir t. t., bet ir spręsti taktines dilemas kuo artimesnėmis mūšiai sąlygomis, pvz., skaičiuojant laiką ir taiklius šūvius.

Išvados

1. Lietuvos kariuomenės karys ir karinis vienetas turi būti rengiami šaudyti taikant „Šaudymo vadove“ aprašytus šaudymo reikalavimus. Karių rengimas, jo sudėtingumas, dažnumas ir kario įgytos testuojamos kompetencijos priklauso nuo trijų veiksnių: kario išstarnautų metų (pirmaisiais metais vykdomas sustiprintas rengimas), priskirto ginklo (individualus ar papildomas ginklas) ir dalinio paskirties (pėstininkų ar kitas vienetas). Tačiau vykdant karių rengimą šaudyti iš pistoleto privalomus pratimus nustato dalinio vadas. „Šaudymo vadove“ pateikti šaudymo reikalavimai pėstininkams ir kitų padalinių kariams, nurodant konkrečias operacijas (pvz., puolimas, gynyba), gali būti klaidinantys, nes karinis rengimas planuojamas remiantis kariniam vienetai iškeltu uždaviniu ir aukštesniojo vado (karinio vieneto) uždavinio esminių užduočių sąrašu (UEUS) (*Kolektyvinio rengimo vadovas*, 2019). Lietuvos kariuomenė, suteikdama kariui teisę disponuoti šaunamuoju ginklu, turi tinkamai jį ir parengti. Iš kitų padalinių karių nereikalaujama gebėti naudoti ginklą greitai ir artimajame mūšyje, kas, manytina, nesudaro galimybių kariui įgyvendinti savo teisės į savigną. Palyginus rekomenduotinas kompetencijas, būtinas naudojant pistoletą artimajame mūšyje, su KŠIGT ir ŠPGĮ sudedamosiomis

dalimis, galima teigti, kad kariai nėra mokomi ir testuojami, ar geba per nustatytą laiką išsitraukti pistoletą, jį užtaisyti ir taikliai iššauti, greitai keisti dėtuves, šalinti ginklo užsikirtimo priežastis, šaudyti iki 15 m atstumu, taip pat kai ginklas dėkle yra užtaisytas.

2. Lyginant Lietuvos kariuomenės šaulio rengimo sistemą ir JAV kariuomenės sausumos pajėgų šaudymo iš pistoleto šaudymo strategiją, taip pat Lietuvos ir užsienio policijos praktinę patirtį, galima padaryti šias išvadas:

2.1. Šaulių rengimo sistemos 1-ojo etapo pavadinime ir turinyje akcentuojamas tik GVT. Pagal JAV šaudymo iš pistoleto rengimo strategiją, visiems kariams privalomas individualusis rengimas. Karys turi atitikti visus standartus, rodydamas savo įgūdžius, o teorijos testo rezultatas turi sudaryti 80 proc. ir daugiau. Reikalavimai turi būti įvykdyti ne anksčiau kaip prieš 6 savaites iki kovinio šaudymo.

2.2. JAV rengiant karius naudojami virtualiosios realybės, lazeriniai imitatoriai šaulių įgūdžiams formuoti, Lietuvos kariai virtualiosios realybės sistemų neturi, o lazeriniai šaulių treniruokliai skirti tik blogiau šaudantiems kariams treniruoti ir jų yra labai ribotas skaičius.

2.3. Švedijos policija 42 proc. atvejų pistoletus naudojo iki 3 m, 23 proc. atvejų – iki 7 m ir tik 18 proc. – nuo 7 iki 15 m atstumu. JAV policijos, skirtingų tyrimų duomenimis, iki 13,71 m (15 jardų) pistoletai naudoti 94–96 proc. visų atvejų. JAV kariuomenės sausumos pajėgų kariai treniruojami šaudyti nuo 7 iki 31 m atstumu į vieną arba du vienu metu rodomus taikinius, o Lietuvos kariai mokomi šaudyti nuo 10 iki 25 m ir testuojami nuo 15 iki 25 m atstumu.

Praktinė policijos pistoletų naudojimo patirtis atskleidė, kad riboto matavimo sąlygomis pistoletai buvo naudoti 59–77 proc. visų atvejų. 37 proc. atvejų policijos pareigūnai iš pistoleto šaudė viena ranka, 56 proc. atvejų – stovėdami, 33 proc. – judėdami ir net 11 proc. – iš padėties „sėdint“.

2.4. Šaulio rengimo sistema neatitinka ne tik sąjungininkų rengimo metodikos, bet ir policijos pareigūnų pistoleto naudojimo praktinių aspektų.

3. Praktinis kario rengimas šaudyti iš pistoleto įprastai užtrunka mintinai mokantis ginklo valdymo testo (GVT) reikalavimus ir juos atkartojant, nors oficialus reikalavimas yra, kad „kariai, pirmą kartą laikantys GVT, turi būti išjęję visą mokymo su ginklu programą (pagal kovinio rengimo nuostatas turi būti organizuotas mokymas (pradinis rengimas, įgūdžių formavimas, įgūdžių įtvirtinimas)“ (*Šaudymo vadovas*, 2020, p. 1–2). Minėta programa neegzistuoja arba jos nepavyko rasti. „Šaudymo vadove“ išdėstyta šaulio rengimo sistema turėtų būti keičiama, kad būtų užtikrinamas tinkamas karių parengimas. Karių mokymo naudoti pistoletą programoje turėtų būti nustatyti individualių užduočių šaudant iš skirtingų ginklų atlikimo standartai (IUAS) ir kaip privalomas reikalavimas įtraukti į „Šaudymo vadovą“. Karių teisinis ir psichologinis parengimas sudaro sąlygas greitai ir tinkamai panaudoti ginklą pavojingose situacijose. Pavadinimas „Šaulio rengimo sistema“ turėtų būti pakeistas, nes karys rengiamas ne tik kaip šaulys (individualusis rengimas), bet ir kaip karinio vieneto sudedamoji dalis (vykdomas kolektyvinis rengimas).

Literatūra

Aveni, T. J. (2003). officer-involved shootings: what we didn't know has hurt us. The Police Policy Study Council. *Law & Order Magazine*, (Hendon Media Group. Deerfield, IL).

Avis, J. (2018). Socio-technical imaginary of the fourth industrial revolution and its implications for vocational education and training: A literature review. *Journal of Vocational Education and Training*, 70 (3), 337–363, <https://doi.org/10.1080/13636820.2018.1498907>

Bertilsson, J., Niehorster, D. C., Fredriksson, P. J., Dahl, M., Granér, S., Fredriksson, O., ... Nyström, M. (2019). Stress levels escalate when repeatedly performing tasks involving threats. *Frontiers in Psychology*, 10(JULY), 1–12, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01562>

Bratton, W. J. (2015). *New York City Police. Annual Firearms Discharge Reports, 2014*. New York.

Čigrin, V. (2012). Aktyvaus mokymosi metodų naudojimas rengiant policijos pareigūnus. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 7(9), 93–102.

Čigrin, V. (2014). Studentų būseną prieš egzaminą ir jos sąsaja su rezultatais. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2035, 45–54.

Čigrin, V. (2016a). Šaudymo mokymo proceso optimizavimo ypatumai: šūvio taiklumas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2035 (2016), 45–53.

Čigrin, V. (2016b). Šaunamojo ginklo panaudojimo praktika policijos veikloje 2015 metais. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2035, 51–63.

Čigrin, V. (2017). Šaudmens efektyvumas arba stabdomoji kulkos galia. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2035, 254–267. Retrieved from [http://www.mruni.eu/kpf_dokumentai/fakultetas/Leidiniai/MRU_VSVT_\(18\).pdf](http://www.mruni.eu/kpf_dokumentai/fakultetas/Leidiniai/MRU_VSVT_(18).pdf).

Headquarters, D. of the A. (2019). *Training and qualification - individual weapons*. (July). Retrieved from https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN19574_TC_3-20.40-Incl_C1_FINAL_WEB.pdf.

Johnsen, B. H., Espevik, R., Saus, E. R., Sanden, S., & Olsen, O. K. (2016). Note on a Training Program for Brief Decision Making for Frontline Police Officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 31(3), 182–188, <https://doi.org/10.1007/s11896-015-9180-7>.

Kayihan, G., Ersöz, G., Özkan, A., & Koz, M. (2013). Relationship between efficiency of pistol shooting and selected physical-physiological parameters of police. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 36(4), 819–832, <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-03-2013-0034>.

Kolektyvinio rengimo vadovas. (2019). *Kolektyvinio rengimo vadovas (A-LK-07.2)*. Vilnius: Mokymo ir doktrinų valdyba.

Krašto apsaugos ministerija. *Kovinių ginklų ir specialiųjų priemonių naudojimo krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašas*, (2008).

Lietuvių kalbos išteklių sistema. (n. d.). Retrieved on: July 19, 2020, from

<http://lkiis.lki.lt/dabartinis>.

Lietuvos karinių pajėgų rengimo doktrina. (2013). *Lietuvos karinių pajėgų rengimo doktrina (D-LK-07)* (Patikslinta, G. Sadaitis, Ed.). Retrieved from https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/mokymo_ir_doktrinu_valdyba/lk_doktrinos.html

Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*, (1992).

Lietuvos Respublikos Seimas. *Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas*, (1998).

Lietuvos Respublikos Seimas. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas*, Pub. L. No. VIII–1968 (2000).

Lietuvos Respublikos terminų bankas. (n.d.-a). Retrieved July 19, 2020, from <http://terminai.vlkk.lt/paieska?search=karinis+vienetas>

Lietuvos Respublikos terminų bankas. (n.d.-b). Retrieved July 19, 2020, from <http://terminai.vlkk.lt/paieska?search=batalionas>

Masters, R. S. W. (1992). Knowledge, knerves and know-how: The role of explicit versus implicit knowledge in the breakdown of a complex motor skill under pressure. *British Journal of Psychology*, 83(3), 343–358; <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1992.tb02446.x>

Maxwell, J.P., Masters, R.S.W., Kerr, E. & Weedon, E. (2001). The implicit benefit of learning without errors. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 54A (4)(2010), 1049–1068.

McElvain, J. P., & Kposowa, A. J. (2008). Police officer characteristics and the likelihood of using deadly force. *Criminal Justice and Behavior*, 35(4), 505–521. <https://doi.org/10.1177/0093854807313995>.

Pataševas, V. (2002). *Policijos tarnybinio ginklo naudojimo problemų sprendimas: trumpavamzdžių ginklų tinkamumo tyrimas*. 35(27), 64–73. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1426845644?pq-origsite=gscholar&fropenview=true>

Petersson, U., Bertilsson, J., Fredriksson, P., Magnusson, M., & Fransson, P. A. (2017). Police officer involved shootings—retrospective study of situational characteristics. *Police Practice and Research*, 18(3), 306–321. <https://doi.org/10.1080/15614263.2017.1291592>

Šaudymo vadovas. (2020). *Šaudymo vadovas (A-LK-07.1.01.1)*. Vilnius: Mokymo ir doktrinų valdyba.

Sausumos pajėgos. (2017). *Įsakymas „Dėl Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų vado 2014 m. gegužės 23 d. įsakymo Nr. V-293 „Dėl Sausumos pajėgų kovinio rengimo standartinių veiklos procedūrų tvirtinimo“ papildymo”*. Vilnius.

Watts, B. (1996). *Doctrine, Technology, and War*. Retrieved from <http://oai.dtic.mil/oai/oai?verb=getRecord&metadataPrefix=html&identifier=ADA331985>.

Žydžiūnaitė, V. Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: VAGA.

COMPLIANCE OF THE LITHUANIAN MILITARY PISTOL SHOOTING TRAINING SYSTEM WITH GLOBAL TRENDS

Laurynas Česūnas, Rosita Kanapekaitė

General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Abstract. The aim of the study is to reveal how pistol shooting methodology is used to train the servicemen of the Lithuanian Armed Forces as current annual testing shows that servicemen are not able to react quickly and use pistol in close combat conditions. It was found that the use of pistols by the U.S. and Swedish police officers at the distance of up to 15 meters, and in the case of the U.S. officers up to 15 yards, i.e. 13.7 meters, accounted for 83 percent and 96 percent of all weapon use, respectively. Swedish police officers used the gun at the distance of up to 3 meters in 42 percent of the collisions, whereas 50 percent of all gun use among the U.S. officers was up to 4.57 meters. Meanwhile, during the shooting test, Lithuanian officers shoot at a distance of 15-25 meters from individual and additional weapons. It is also revealed that the Shooting Manual stipulates that servicemen must undertake the entire training program on the weapon use prior to shooting from a pistol. Nevertheless, there is no such program. The analysis of the literature suggests that the Lithuanian Armed Forces Shooting Training System needs to be reviewed and redesigned and the changes should be based on scientific research and advanced didactic and methodological principles.

The problem of the research: current military pistol shooting training system used in the Lithuanian Armed Forces does not enable servicemen to use a pistol quickly in close combat conditions.

The aim of the research: to reveal the problems of the Lithuanian military pistol shooting training system in preparing servicemen to shoot from a pistol and provide recommendations on how to improve shooting training.

The object of the research: Lithuanian military pistol shooting training system.

Research tasks:

1. To describe the Lithuanian military pistol shooting training system;
2. To compare the military pistol shooting training system of the Lithuanian Armed Forces with the aspects of similar training systems in other countries and their practical use;
3. To reveal the problems of the military pistol shooting training system in preparing servicemen to take the weapon control test and to provide guidelines for the improvement of the system.

Research methods: analysis of scientific and methodological literature and documents, comparison and interpretation of statistical data, synthesis.

Keywords: shooting, infantry, small arms, pistols.

AUTORIŲ LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Laurynas Česūnas

Mokslo laipsnis ir vardas: viešojo saugumo ir gynybos magistras

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Autoriaus mokslinių interesų sritys: edukologija, andragogika, karių mokymo metodika, pažangūs mokymo metodai, šaudymo iš pistoleto metodikos

Telefonas ir el. pašto adresas: laurynas.cesunas@mil.lt

Autoriaus vardas, pavardė: Rosita Kanapeckaitė

Mokslo laipsnis ir vardas: psichologijos magistrė

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Lyderystės ugdymo centro vyr. psichologė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: psichologinis atsparumas, lyderystė, vadovavimo psichologija

Telefonas ir el. pašto adresas: +370 6 156 4675;

rosita.kanapeckaite@gmail.com

AUTHORS' COVER LETTER

Author's name and surname: Laurynas Česūnas

Academic degree and name: Master of Public Security and Defence

Workplace and position: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Leadership and Methodological Development Centre, Senior Methodologist

Author's research interests: educology, andragogy

Telephone and e-mail address: laurynas.cesunas@mil.lt

Author's name and surname: Rosita Kanapeckaitė

Academic degree and name: Master of Psychology

Workplace and position: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Leadership and Methodological Development Centre, Senior Psychologist

Author's research interests: psychological resilience, leadership, management psychology

Telephone and e-mail address: +370 615 64 675,

rosita.kanapeckaite@gmail.com